

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 12. listopadu 2020 ve věci č. 19511/16 – *Honner proti Francii*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že rozhodnutí nepřiznat stěžovatelce právo styku s dítětem její bývalé partnerky, s nímž rozvinula faktický rodinný život, odůvodněné nejlepším zájmem dítěte, nepředstavovalo porušení článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka žila se svou partnerkou v letech 2000–2012. V roce 2007 se její partnerce díky umělému oplodnění narodil syn G. Stěžovatelka o něj začala záhy pečovat, zatímco jeho biologická matka pokračovala ve svém profesním rozvoji. Obě ženy v roce 2009 uzavřely registrované partnerství, jež bylo o tři roky později zrušeno. Stěžovatelka se následně obrátila na občanskoprávní soud s návrhem na přiznání práva styku s dítětem. Zatímco soud prvního stupně návrhu na sklonku roku 2013 vyhověl, odvolací soud jeho rozsudek v červnu 2014 zrušil a nahradil zamítavým rozhodnutím, které opřel o to, že styk není v nejlepším zájmu dítěte. Vzal přitom v potaz i lékařské zprávy, za jejichž vady byl jejich autor odsouzen v kárném řízení. Kasační soud, na který se stěžovatelka obrátila, dovolání v říjnu 2015 odmítl s tím, že zjevně nemůže vést ke zrušení napadeného rozsudku.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka tvrdila, že nepřiznání práva styku s dítětem její bývalé partnerky, jehož v prvních letech života vychovávala, představuje porušení jejího práva na respektování rodinného života.

a) *Existence rodinného života*

Podle účastníků řízení i Soudu spadají vztahy stěžovatelky a G. pod „rodinný život“ ve smyslu článku 8 Úmluvy. Pojem rodiny totiž zahrnuje i faktické vztahy mezi dospělým či dospělými a dítětem při absenci biologických nebo právem uznaných vazeb, pokud jsou mezi nimi skutečné osobní vazby (*Paradiso a Campanelli proti Itálii*, č. 25358/12, rozsudek velkého senátu ze dne 24. ledna 2017, § 140 a 148 a tam citovaná judikatura). Vztah dvou žen žijících v registrovaném partnerství a dítěte, které jedna z nich počala za pomoci umělého oplodnění a vychovávala společně se svou partnerkou, představuje „rodinný život“ ve smyslu článku 8 Úmluvy (*X a ostatní proti Rakousku*, č. 19010/07, rozsudek velkého senátu ze dne 19. února 2013, § 95; *Gas a Dubois proti Francii*, č. 25951/07, rozhodnutí ze dne 31. srpna 2010).

Za skutkových okolností projednávané věci – několikaletého společného soužití, stěžovatelčina zapojení do péče o G. a jeho výchovy i toho, že ji G. označoval za matku – došlo mezi nimi k vytvoření faktické vazby rodiče a dítěte.

b) *Druh dotčených závazků*

Účastníci řízení se sice shodovali v tom, že došlo k zásahu veřejné moci do výkonu práva stěžovatelky na respektování rodinného života, což má vést k přezkumu pod úhlem negativních závazků státu, avšak podle Soudu k zásahu do vazby mezi stěžovatelkou a G. došlo v důsledku rozchodu obou partnerek. Vnitrostátní soud nezrušil existující právo styku stěžovatelky vůči G., ale zamítl její návrh na stanovení podoby vztahů mezi dítětem a dospělou osobou, pokud je to v zájmu dítěte (*Moretti a Benedetti proti Itálii*, č. 16318/07, rozsudek ze dne 27. dubna 2010, § 60–71; *V. D. a ostatní proti Rusku*, č. 72931/10, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 125–131). Podle Soudu je tedy namístě přezkoumat stížnost pod úhlem pozitivních závazků státu spočívajících v zaručení účinného respektování rodinného života osobám v jeho jurisdikci.

c) Zásady přezkumu

Soud připomněl, že v oblasti pozitivních i negativních závazků je třeba dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi soupeřícími zájmy jednotlivce a společnosti jako celku. Státy požívají určitého prostoru pro uvážení, který je obvykle značný, když mají orgány nastolit rovnováhu mezi soupeřícími soukromými a veřejnými zájmy nebo mezi různými právy chráněnými Úmluvou. Tak je tomu i v projednávané věci, jelikož v ní je dotčeno nejenom právo stěžovatelky na respektování rodinného života, ale také zásada nejlepšího zájmu dítěte a jeho práva podle článku 8 stejně jako práva jeho biologické matky podle téhož ustanovení. Není také úkolem Soudu nahradit vnitrostátní orgány, ale přezkoumat pod zorným úhlem Úmluvy jejich rozhodnutí vydaná při výkonu jejich posuzovací volnosti (*Moretti a Benedetti proti Itálii*, rozsudek cit. výše, § 60, 63 a 64).

V projednávané věci tedy Soud musel zodpovědět otázku, zda stát s ohledem na svůj prostor pro uvážení nastolil spravedlivou rovnováhu mezi přítomnými zájmy s tím, že musí převážet nejlepší zájem dítěte.

d) Právní rámec

Soud konstatoval, že francouzské právo umožňuje, aby osoba, u níž se vyvinula faktická rodinná vazba, dosáhla vydání opatření s cílem tuto vazbu zachovat, je-li to v zájmu dítěte. Právní rámec tedy nabízel stěžovateli možnost soudního projednání otázky zachování vazby, kterou si vyvinula s G., a ona této možnosti využila.

e) Přezkum ze strany odvolacího soudu

Odvolací soud však při tomto projednání zjistil, že setkání se stěžovatelkou dítě příliš traumatizují, a že tudíž není v jeho zájmu v nich pokračovat. Rozhodnutí bylo tedy založeno na nejlepším zájmu dítěte, který musí převážet. Odvolací soud také tento nejlepší zájem dítěte za okolností případu náležitě odůvodnil, když poukázal na to, že G. je křehké dítě, jež se ocitlo v traumatizující situaci uprostřed agresivního konfliktu mezi stěžovatelkou a jeho biologickou matkou, v důsledku čehož se G. zdráhal se stěžovatelkou trávit čas. Jelikož není jeho úkolem nahradit vnitrostátní orgány při úpravě péče, nemůže Soud závěry odvolacího soudu zpochybnit. Projednávaná věc se tak liší od výše citovaných věcí *V. D. a ostatní proti Rusku* a *Moretti a Benedetti proti Itálii*, v nichž Soud dospěl k závěru o porušení článku 8 Úmluvy, jelikož v nich k řádnému soudnímu přezkumu klíčových otázek nedošlo.

Stěžovatelka odvolacímu soudu vytýkala, že vyšel pouze z důkazů předložených protistranou a z pochybných lékařských zpráv, nenařídil znalecký posudek a sociální šetření, případně nerozhodl o jiných opatřeních k zachování její vazby s G. Dostupné informace však dle Soudu těmito výtkám nenasvědčují. Navíc judikatura Soudu státům, s výhradou svévolného postupu, přiznává velice široký manévrovací prostor v oblasti provádění důkazů, jejichž důkazní hodnotu přísluší posoudit vnitrostátním soudům (*A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, č. 79885/12 a 2 další, rozsudek ze dne 6. dubna 2017, § 150–151). Není tudíž možné vyvozovat závěry z toho, že odvolací soud měl za to, že provedl dost důkazů k posouzení rizik, která ze zachování schůzek se stěžovatelkou pro G. vyplývají, a nepovažoval za nutné provádět další důkazy. Co se týče možných alternativ, např. v podobě organizace mediatizovaných setkání stěžovatelky s G., je třeba poukázat na to, že odvolací soud s ohledem na konfliktní vztahy mezi bývalými partnerkami a jejich traumatizujícími dopady na dítě rozhodl, že není v zájmu dítěte vztahy mezi ním a stěžovatelkou upravit.

f) Závěr

Soud sice vyjádřil pochopení pro strádání, jemuž vzniklá situace mohla stěžovatelku vystavit, avšak podotkl, že její práva nemohou být upřednostněna na úkor nejlepšího zájmu dítěte. S ohledem na široký prostor pro uvážení proto žalovaný stát neporušil svou pozitivní povinnost zajistit účinné respektování rodinného života stěžovatelky, a tedy ani článek 8 Úmluvy.